

AZ „AMERIKAI NAGYSÁG” POLITIKAI PROGRAMJAI ÉS KULTURÁLIS

MEGHATÁROZOTTSÁGA

DOI 10.35402/kek.2024.4.14

Absztrakt

Az Egyesült Államok idei, 60. elnök- és alelnökválasztása, valamint a (főként ekkor) nagy kelendőségnek örvendő politikai témájú, kiváltképp (volt) elnökökről és -jelöltekről szóló kötetek apropóján összehasonlító könyvszemlét készítettünk: szövegadatbázist hoztunk létre az itthon kapható, magyar nyelvű művekről, majd mintát vettünk belőle, amin tartalomelemzést végeztünk. A mintában Reagan, Trump és DeSantis politikai programot (és kis mértékben életutat) tartalmazó könyvei a (Let's) Make America Great Again szlogen mentén kapcsolódtak össze. Megállapítottuk, hogy a Reagan és Trump közlési stílusa, politikai karrierje és programja közti vélt párhuzamok ingatagok és számszerűleg is csekélynek mondhatók a minta alapján – valójában Reagan és DeSantis közt legalább ennyi hasonlóság fellelhető. Végül arra következtettünk, hogy bár az amerikai nagyságról alkotott elképzelés kulturális meghatározottságú, s ekképpen egyértelműen felhasználható politikai kampányokban; a jelek szerint a Trump-kampány kevésbé erre, mint inkább Reagan hírnevére épített (DeSantis pedig valószínűleg Trump hírnevére) azáltal, hogy Reagan politikai szlogenjét és hozzávetőleges programját fogalmazta meg sajátjaként.

Kulcsszavak: Donald J. Trump, Egyesült Államok, elnökválasztás, összehasonlító könyvszemle, Ronald Reagan, Ron DeSantis, Tegyük újra nagyvá Amerikát

Abstract

A comparative book review has been prepared on the subject of this year's 60th presidential and vice presidential elections of the United States, as well as (especially at that time) popular volumes on political topics, especially on (former) presidents and candidates: we created a text database of works available in Hungarian, then we took a sample of it and performed a content analysis. In the sample, Reagan, Trump and DeSantis' books containing a political program (and to a lesser extent a life path) were

connected along the slogan (Let's) Make America Great Again. We found that the perceived parallels between Reagan and Trump's communication style, political career and program are shaky and numerically small, based on the works – in fact, there are at least that many similarities between Reagan and DeSantis. Finally, we concluded that although the idea of American greatness is culturally determined and thus can be clearly used in political campaigns; the Trump campaign seems to have built less on that than on Reagan's reputation (and DeSantis probably on Trump's) by defining Reagan's political slogan and approximate program as his.

Keywords: comparative book review, Donald J. Trump, Make America Great Again, presidential election, Ronald Reagan, Ron DeSantis, United States

Bevezetés

Az Amerikai Egyesült Államok (és népe) szuperhatalomként (Arcanum é.n.) az elnökválasztás során nem egyszerűen vezetőt (állam- és kormányfőt) választ az ország élére, hanem végrehajtó hatalommal és főparancsnoki címmel ruházza fel azt a személyt (Badó 1997; Képes 2021), aki végül nemzetközi szinten is az egyik legmeghatározóbb politikai szereplővé válik. Vagyis döntései a hazai, belpolitikai kereteken jóval túlmutatnak. Ekként pedig az idén november 5-én zajló 60. elnök- és alelnökválasztás súlya a globális politikai térben óriási, különös tekintettel az abban az Egyesült Államok által elfoglalt hatalmi pozícióra és annak lehetőségeire (Simai 2024), valamint az ország szerepére a napjainkban zajló háborús konfliktusokban és katonai műveletekben – pl. az orosz-ukrán háborúra (Index 2024) vagy az izraeli háborúra (Világgazdaság 2024) –, azaz a nemzetközi „fegyverkezési versenyben” és a „világ remilitarizálásában” (Simai 2024, 2. o.). Még úgy is, hogy „véget ért az amerikai évszázad korszaka”, csökkent az Egyesült Államok hegemoniája és különleges adottságaiból származó előnyei, az ország „stratégiai döntései, hatalmi pozíciói, gazdasági ereje, tudományos és technikai felkészültsége

és politikai befolyása”, mind hatással lesznek az új világrend kialakulására (ibid., 1. o.).

Ilyen felelősség mellett a választásra jogosultak, de még csak az érdeklődők is, igyekeznek előzetesen (vagy akár utólag) tájékozódni az amerikai elnök- és alelnökjelöltek kilétét illetően. Erre számos lehetőségük van, kiváltképp a modern távközlési technológia, az internet korában. Sőt, a kampányidőszakban sokszor szándékuktól függetlenül tájékoztatást kapnak eltérő kommunikációs csatornákon keresztül pl. hirdetések vagy aktivisták általi megkeresések formájában. A tájékozódásnak tehát többféle módja van, mely során számos információforrás igénybe vehető. Ezek egyikét jelentik a politikai témájú, s kifejezetten a politikai vezetőkről és családtagjaikról szóló könyvek. Az ilyen művek népszerűségét a sikerlisták és az eladások is igazolják. Jelenleg (2024. november 1.) pl. a New York Times sikerkönyveinek listájában a nemfikció keménykötésű kategóriában 6. helyen Melania Trump (2024) *Melania* című könyve áll, a puhakötésű kategóriában 8. helyen Kamala Harris (2019) *The Truths We Hold* című kötete található – mindkettő önéletrajzi kötet. Ugyanezt, vagyis a New York Times sikerlistáját, de összesített nemfikció nyomtatott és e-könyv kategóriában 2020-ban hetekig vezető – de más listáknak, pl. a Publishers Weeklynek (2020) is elsőszámú sikerkönyve volt három egymást követő hétig – Barack Obama *Egy ígéret földje I.* (2020) című kötete. Eladásainak száma az elnöki memoárok közül még George W. Bush *Döntési helyzetek* (2010) és Bill Clinton *Életem* (2004) eladási rekordjait, azaz a 3,5-4 millió példányszámot (Howart 2023) is meghaladta. A könyv első kiadása ugyanis először 3,4 millió példányban jelent meg az Egyesült Államokban és Kanadában (Harris 2020) – a kereslet miatt idővel megemelték a példányszámot 4,3 millióra (Italie 2020) –, majd 2,5 millió példányt nyomtattak belőle a nemzetközi olvasók számára (Alter – Harris 2020). A könyv megjelenésének már első napján 887.000 példányban kelt el az Egyesült Államokban és Kanadában, amivel Obama gyakorlatilag felesége *Így lettem* (2018) című könyvét döntötte le a képzeletbeli trónjáról, ami 725.000 példányban kelt el közzétételének első napján (Budryk 2020).

Ennél jóval kevésbé kelendők a kvázi szakpolitikai vagy átfogó politikai (kampány)programot tartalmazó kötetek. Ennek ellenére azok megjelenítése is vezethet jelentős olvasottsághoz, s ekként bevételhez, ha kellően híres politikus a szerzőjük. Ilyen pl. Donald J. Trump (2017) *Újra naggyá*

tesszük Amerikát című kötete, ami a New York Times sikerlistájának 5. helyén nyitott a nemfikció keménykötésű kategóriában 2015. november 12-én (Coppins 2015), majd további 13 hetet töltött el a listán (Bukzspan 2016). 2016 márciusáig összesen 240.000 példány fogyott el belőle, amivel megelőzött minden abban az évben politikai jelölt által kiadott művet (Newman 2016). S bár ez Obama eladásaihoz képest csekélynek tűnhet, Trump még ugyanabban az évben, májusban 1-5 millió dollár közötti bevételről számolt be a könyv eladásai után (Horowitz – Day 2016). Vagy ott van Ron DeSantis, aki *A floridai woke-buster* (eredetileg: *The Courage to Be Free: Florida's Blueprint for America's Revival*, azaz „A bátorság ahhoz, hogy szabadok legyünk: A Florida-terv Amerika újjáéledéséhez”) című 2023-as könyve után a HarperCollins kiadótól 1,25 millió dollárt kapott (Gupta 2023).

Vagyis a politikai vezetőkről – az Egyesült Államok esetében (al)elnökökről és -jelöltekről – szóló könyvek már önmagukban is jelentős információforrást képviselnek a különböző tájékozási módok közt, kiváltképp a választások előtt, a kampányidőszak végén, vagy egy mandátum lejártakor. Az előbbire legjobb példa Kamala Harris idei demokrata elnökjelölt fentebb említett műve, mely összesen 33 hetet töltött el a New York Times sikerlistáján, ahová azonban csak 2024-ben kúszott fel tartósan, bár 5 évvel ezelőtt íródott (valószínűleg a 2021-től betöltött alelnöki posztja támogatásához). Az utóbbira pedig lásd Obama, ifj. Bush, Clinton fenti memoárjait. Ezen kötetek egyszerű recenziója egy megszokott íráshagyományt tükröz, és csak egy életutat vagy politikai programot ragad ki a sokból, önállóan, a többitől elkülönítve – így nagyobb eséllyel torzítva – mutatja be azt. Ezért érdemes lenne új megközelítést alkalmazni. Egy olyat, mely engedi az ilyen művek összevetését és időbeli (vagy madár)távlatba helyezését, vagyis átfogóbb és viszonyított – tehát kevésbé torzított, pusztán a szubjektív megítélésen alapuló – következtetések levonását.

Ekként a jelen tanulmány célja kettős: egyfelől, hogy kidolgozza egy összehasonlító könyvszemle tudományosírási útmutatóját; másfelől, hogy olyan könyveken (legalább kettőn) végezze el mindezt, melyek összevetése lehetőséget ad a jelenlegi elnökválasztás időbeli távlatokba helyezéséhez. Ennek megfelelően a jelzett könyvszemle szakszerű végrehajtásához először létrehozunk egy szövegadatbázist, amelyből mintát vehetünk. Ezt követi maga a szemle kidolgozása a mintán tartalomelemzéssel, és végül a következtetéseink.

Szövegadatbázis („katalógus”) és mintavétel

Az összehasonlító könyv szemléhez először – a szisztematikus áttekintőkre jellemző – szövegadatbázist (vagy stílszerűen szólva, „katalógust”) állítunk össze a Bookline (Könyvek és Antikvár) és az Országos Széchényi Könyvtár keresője (Nektár) alapján jelenleg hazánkban megvásárolható vagy kölcsönözhető, magyar nyelvű, nemfikció¹, politikai vonatkozású² könyvekről időrendi sorrendben, melyek a célpopulációt teszik ki. Vizsgálódásunkat az eddigi 46 elnökre és a 60. elnökválasztáson induló jelöltekre (ringben maradt és onnan visszalépett) összpontosítjuk, pontosabban a róluk és általuk íródott művekre.³

A szövegadatbázisból mintát, céljainktól függően, több technikával is vehetünk: valószínűségi és nem valószínűségi módszerekkel (ld. Saunders et al. 2016), de úgy is dönthetünk, hogy minden

¹ Fikció lett volna Bill Clinton két krimije (Clinton – Patterson 2018 és 2021).

² Üzleti vonatkozású lett volna Donald J. Trump számos könyve (Schwartz – Trump 2017; Trump – Kiyosaki 2007 és 2012; Trump – McIver 2016).

³ A katalógusba csak azok az elnökök és -jelöltek kerültek, akikről volt megfelelő találat. Ekképpen a következő elnökök hiányoznak a listából: 5. James Monroe (1758–1831); 6. John Quincy Adams (1767–1848); 7. Andrew Jackson (1767–1845); 8. Martin Van Buren (1782–1862); 9. William Henry Harrison (1773–1841); 10. John Tyler (1790–1862); 11. James K. Polk (1795–1849); 12. Zachary Taylor (1784–1850); 13. Millard Fillmore (1800–1874); 14. Franklin Pierce (1804–1869); 17. Andrew Johnson (1808–1875); 18. Ulysses S. Grant (1822–1885); 19. Rutherford B. Hayes (1822–1893); 20. James A. Garfield (1831–1881); 21. Chester A. Arthur (1829–1886); 22. és 24. Grover Cleveland (1837–1908); 23. Benjamin Harrison (1833–1901); 25. William McKinley (1843–1901); 26. Theodore Roosevelt (1858–1919); 27. William Howard Taft (1857–1930); 29. Warren G. Harding (1865–1923); 30. Calvin Coolidge (1872–1933); 31. Herbert Hoover (1874–1964); 36. Lyndon B. Johnson (1908–1973). Ugyanebből az okból, a következő elnökjelöltek hiányoznak a listából: Jill Stein (Zöld Párt), Chase Oliver (Libertárius Párt), Randall Terry (Alkotmánypárt), Cornel West (független) – a ringben maradtak közül (Amerika Haus é.n.; Ballotpedia 2024a); és Joe Biden, Dean Phillips, Marianne Williamson, Ryan Binkley, Doug Burgum, Chris Christie, Larry Elder, Nikki Haley, Will Hurd, Asa Hutchinson, Perry Johnson, Mike Pence, Vivek Ramaswamy, Tim Scott, Corey Stapleton, Francis Suarez és Robert F. Kennedy Jr. – a visszalépők közül (a megmérettetésre regisztráltak teljes listáját ld. Ballotpedia 2024a).

forrást feldolgozunk egy szakirodalmi áttekintőben. Itt célzott, azon belül is homogén mintavételt alkalmazunk a kutatási cél elérése érdekében, vagyis hasonlóságot, kapcsolatot, párhuzamot keresünk a kötetek közt azok típusa (azaz, hogy [ön]életrajzról vagy politikai programról szól-e a kötet, és első- vagy másodkézből íródott-e), címe, üzenete és tartalma alapján (ez utóbbiak a fűszövegben és a tartalomjegyzékben előzetesen ellenőrizhetőek). Ehhez panorámát készítünk, mely először egészében, majd részleteiben láttatja a „katalógus” tartalmát.

E panorama szerint a szövegadatbázisban (1. melléklet) 106 könyv található. 29 db 1980 előtt, 16 db 1981 és 1999 között, többségük (60 db) azonban 2000 után jelent meg hazánkban (a legtöbb, 7 db 2019-ben). Ezek közel egyötödének (21 db) szerzői maguk az amerikai elnökök és két idei jelölt – Trump és DeSantis –, ami nem feltétlenül jelenti önálló művek írását (pl. Kennedy [2002], mely az elnök szerzősége alatt annak levelezését Hruscsovval tárja fel; vagy Nixon [1973], mely az elnök jelentését a kongresszusnak foglalja magába). Egészen Gerald Forddal bezárólag, a politikai vezetőktől azok politikafilozófiai gondolatait követhetjük nyomon a megjelent kötetekben, azonban Jimmy Cartertől napjainkig egyre többet olvashatunk politikai (élet)útjukról, de akár magánéletükről is. Így önéletrajzi kötetekkel találkozhatunk Carter (2016), Reagan (2014), id. (1989) és ifj. Bush (2001, 2010), Clinton (2004 – 2 db), Obama (2020) és Biden (2021) esetében. Szakpolitikai (pl. oktatásügyi, abortusszal kapcsolatos stb.) elképzeléseit Adams (1913), Madison (1998), Buchanan (1992), Wilson (1920), Reagan (2020); általános vagy átfogó politikai gondolatait F. D. Roosevelt (1947), Eisenhower (1982), id. Bush és Scowcroft (2014), Obama (2008), Trump (2017) osztja meg velünk kötete lapjain. A két típus mezsgyéjén DeSantis (2024) önéletrajzát politikai programjával és érdemeivel találjuk. Előfordul az is, hogy nem maguk az elnökök adnak személyes betekintést magán- vagy munkaéletükbe, hanem rokonaik – ilyenek Elliot Roosevelt (1947), Nancy Reagan (1990), Ivana Trump (2018), Mary L. Trump (2020).

Itt Reagan (2014) *Egy amerikai élet* és Obama (2008) *Vakmerő remények – Gondolatok az amerikai álmom újraélesztéséről* kötetek közt szoros párhuzam van, hiszen Reagan életútjára sokan mondják, hogy tipikus példája az „amerikai álmom” valóra válásának, s azt is, hogy Reagan az „amerikai álmom megújításának tiszta üvegén keresztül foglalkozott a problémákkal” (LaPierre Jr. 2024, 170. o.), de ő maga

is több százszor említette az „amerikai álmot” beszédeiben (pl. Reagan 1982). Ráadásul a *Vakmerő remények* fülszövegében olvashatjuk, hogy Obama optimizmusra biztatja az amerikai népet (Libri é.n.), miközben Reagan is pont az optimizmusáról volt híres: „Ronald Reagan ilyen volt. Optimista, segítőkész, és mindig hitt az amerikai szellemben” (LaPierre Jr. 2024, 170. o.). Sőt, ennél még szembezőköbb a címbéli hasonlóság a Reagan (2014) *Egy amerikai élet* és Morain 2021 *Kamala útja: egy amerikai élet* között, ugyanakkor a műfaji különbség ellehetetleníti a szakszerű összehasonlítást, hiszen Reagan a saját, Morain azonban Harris életútjáról írt. Mindazonáltal Reagan és Obama vagy Harris között pusztán e tanulmány vélt párhuzamot felfedezni.

A mások számára leginspirálóbb vagy -érdekesebb elnökök F. D. Roosevelt (17 db), Trump (12 db), Kennedy (10 db), Reagan (9 db), Lincoln (7 db) és Obama (5 db) voltak. Minél több kötet jelent meg (ittthon) valakiről, annál megosztóbb személynek látták (vagy fordítva), és kevésbé az érdemeire összpontosítottak. Így míg Obamáról írják, hogy ... *szupersztár* (Bokor 2008), vagy Lincolnról, hogy *A rabszolgák felszabadítója* (Öry 1912) és *A becsületes Abe* (Zhoř 1964), vagy Reaganról, hogy ... *a gonosz birodalma ellen* harcolt (Schmidt 2014) és latolgatják, hogy vajon ... *mi tette naggyá...*? (Rosebush 2021), vagy Kennedyről, hogy a *Hatalom és tisztesség* megtestesítője (Smith 2006); addig Trumpról állítják, hogy elégedetlen/telhetetlen (D’Antonio 2021; M. L. Trump 2020), valamint a *Tűz és dűh* (Wolff 2018), illetve a *Félelem* (Woodward 2018) szavakat kapcsolják hozzá, vagy F. D. Rooseveltről állítják, hogy ... *félvezette a népet* (Gayda 1941), és hogy a *háború ura* ... *Mussolini, Hitler, Churchill, Sztálin, Roosevelt és Japán névtelen hadvezérei* társaságában (Taylor 1998).

Itt tehát párhuzam elsőre Trump és F. D. Roosevelt megítélése közt vonható. Mégis, Trumpot politikai programját bemutató könyvének címe, az *Újra naggyá tesszük Amerikát* (ami 2015–2016-os, majd 2023–2024-es választási kampányának szlogenje is: *Make America Great Again* [Ballotpedia 2024b]), okán Reaganhez szokták hasonlítani (pl. Pence 2024, 16. o.; Meadows 2024, 252. o.), mivel ez a kifejezés tőle ered: 1980-as választási kampányában használta szlogenként a *Let’s Make America Great Again*-t (United States Studies Center 2019). De erre hajaz DeSantis ide választási szlogenje, az *Our Great American Comeback* (Ballotpedia 2024b), és könyvének utolsó fejezete, a *Make America Florida*

is („Tegyük Amerikát Floridává”). Vagyis az e három republikánus, Reagan (Schlapp 2024), Trump (2017) és DeSantis (2024) politikai (karrier) útját és programját tartalmazó kötetek nemcsak azonos kategóriákba esnek,⁴ de címük/ tartalmuk/ üzenetük, vagyis az „amerikai nagyság” mentén kapcsolódnak egymáshoz, és az (időbeli) összehasonlításra lehetőséget adnak.

Összehasonlító könyvszemle

Tartalomelemzést hajtunk végre a mintán, hogy megvizsgáljuk, milyen hasonlóságok és különbségek érhetőek tetten a kötetekben azok általános jellemzői (terjedelem, stílus, szerkezet) és a három politikus által vázolt politikai (élet)út, program és „amerikai nagyság” között. A három kötet eltérő terjedelmű és időintervallumot felölelő: Reagan (Schlapp) br. 448 o., 1964–1988; Trump br. 256 o., 2015-től (vagy 2017-től) a hivatali idejére (legalább 2021-ig); DeSantis br. 328 o., születésétől 2023-ig. Más-más stílusban íródtak: Reagan beszédei fennkölt stílusúak, mégis közérthetőek és meggyőzőek, gondolatai egyszerűen, de alaposan megfogalmazottak, rengeteg, hivatkozott adattal alátámasztottak, valamint humorral, anekdotákkal és idézetekkel színesítettek – nem véletlenül hívják a „Nagy Szónok”-nak (ld. Pence 2024, 13. o.); Trump stílusa meggyőző-fellengzős, dicsekedő, „büszke” (ezt sokszor ki is jelenti magáról pl. 14. o.), saját bevallása szerint „ami a szívében, az a száján, nem könnyfalu” (28. o.), szavai egyszerűek (csiszolatlanok) és lazák, néhol szlengesek, adatokat inkább a kötet végén és nem pontosan hivatkozva közöl, személyes anekdotákban elnagyoltan „sztorizgat”, idézeteket használ politikusoktól, (pl. Reagentól 18–19. o., T. Rooseveltttől 56. o.) és sportolóktól/hírességektől (pl. Mike Tysontól 57.o.); DeSantis stílusa tárgyilagos-meggyőző, gondolatai igényesen, de közérthetően megfogalmazottak, adatokat rendre és hivatkozással közöl, idézeteket használ politikusoktól (pl. Hamiltontól, Reagentól stb.). Szerkezetileg a Reagan-kötet az elnök éves beszédeinek időrendi sorrendjét követi, így az azokkal párhuzamosan felbukkanó politikai kihívásokét is; a Trump-kötet

⁴ Bár a Reagan-könyvet Schlapp szerkesztette, és tartalmazza kortárs politikusok rövid véleménycikkeit, a mű valójában Reagan azon éves beszédeit gyűjti egybe 1964–1988 között, melyeket a CPAC-konferencián mondott (kivéve 1980-ban, amikor kihagyta a rendezvényt), és melyekben politikai útját, programját és értékeléseit foglalta össze.

először az elnök(jelölt) politikai programjának fontosabb pontjait mutatja be, majd a szerző személyes életútjába és meggyőződéseibe enged nagyon kis bepillantást; a DeSantis-kötet először az elnökjelölt életútját mutatja be a kormányzói székig, majd a kormányzói programjának kulcsfeladatait.

Trump életútjáról nem sok derül ki könyvéből, pusztán az, hogy egy anyagilag tehető üzletemberről van szó,⁵ aki már politikai ambícióit megelőzően sem szűkölködött, és most sem, „senki nem fizet” neki a mondandójáért, és senkinek nem a „lekötellezette” (22. o.). Politikusokat és politikai célokat rendre támogatott (20. o.), de első republikánus elnökjelölti indulása előtt nem töltött be hivatali tisztséget, hisz mindaddig „gyakorló üzletember” volt (22. o.). Vele ellentétben a két Ronald – hiszen a Ron a Ronald rövidítése – a ranglétra aljáról küzdötte fel magát a politikai „profi ligába” (Reagan 239. o.), a „nagyok” közé (DeSantis 121. o.), ahol a maga erejéből (többek között) kormányzóvá vált: Reagan színészi sikereit követően először Kalifornia (1967–1975), majd az Egyesült Államok (1981–1989), DeSantis kitüntetett haditengerésze-ti, majd kongresszusi képviselői (2013–2018) éveit követően Florida (2019-től) politikai vezetője lett. Trumpról köztudott, hogy bár nem volt színész, többször vállalt epizódszerepet filmekben, amiért csillagot kapott a hollywoodi hírességek sétányán (216. o.), és elindított egy valóságshowt, *A gyakornokot* (112. o.). Emellett az is hasonlóság Reagannal, hogy republikánusi indulásukat megelőzően mindketten szimpatizáltak a demokratákkal is.⁶ Az azonban különbség a két Ronald és Trump közt, hogy míg Reagan és DeSantis (ez utóbbi önként) kivette a részét a katonai szolgálatból, addig Trumpról köztudott, hogy ötször is elkerülte a besorozást (Alfaro 2018) – bár saját bevallása szerint egy „nagyon kemény” „katonai iskolába” járt gyermekként (79. o.). Valamint az is, hogy míg a két Ronald szűkös anyagi körülmények közt nőtt fel, s ezért kénytelenek voltak felsőoktatási tanulmányaik mellett folyamatosan állást vállalni – DeSantis pl. autók parkolásával, költöztetéssel, baseball-oktatással, labdaszedéssel stb. foglalkozott, ezért edzője úgy hívta az egyetemen, hogy „a Yale legalkalmazhatóbb

diákja” (43. o.) –, és később sem dívott nekik a fizikai-kétkezi munka elvégzése – Reagan pl. több beszédébe is beleszótt, ahogyan trágyát lapátol otthon (141. o.); addig Trump jómódú családból származott és üzleti indulásához egymillió dollárt kapott kölcsönbe (138.o.) édesapjától, akihez hasonlóan mindig keményen dolgozott, és ezt a munkamorált adta gyermekeinek is örökül (174–176. o.). E munka eredményeképp kereste meg (117.o.) „hatalmas személyes vagyon”-át (21. o.).

Önmagánál,⁷ családjánál és (márka)nevénél⁸ Trump csak az Egyesült Államokról ír büszkében (142. o.): rendre a „nagyszerű”, „kiváló” vagy „rendkívüli” szavakkal illeti (pl. 8., 13., 16., 22. o. stb.), s magát „Amerika vezérszurkolója”-nak tekinti (181.o.). Ugyanakkor – bevallása szerint – „nem tetszik” neki, ami az országban történik, és úgy érzi, hogy Amerika a hozzá fűzött reményeket legutóbb Reagan elnöksége idején váltotta be: „Olyan időszak volt ez, amikor annyira jó érzés volt amerikai lenni!” Akkoriban az elképzelés Amerika nagyságáról az volt, hogy „egyaránt [...] a szabad és a nem szabad világ vezető hatalma” (13. o.). Most pedig Trump számára „Amerikát újra nagyvá tenni azt jelenti: egy lépést sem szabad meghátrálnunk soha [...]; meg kell győzni a legokosabb és a legjobb embereket, hogy jöjjenek Washingtonba, és csatlakozzanak azokhoz, akik az országunkat helyezik előtérbe [...]; helyre kell állítani a közrendet mind az utcákon, mind a bírósági tárgyalótermekben [...]; vissza kell venni országunkat a nagytőkés érdekcsoportoktól” (185–189. o.). Ehhez pedig szerinte egy olyan politikai vezetőre van szükség, akinek „józan esze”, „üzleti érzéke” és „bizonyítható üzleti tapasztalatai” vannak (13. o.), aki lehet, hogy nem ért mindenhez, de „a legjobb embereket” alkalmazza „jó pénzért...” (37. o.).

A józan észre Reagan (pl. 66. o.) és DeSantis (pl. 13. o.) is többször hivatkoznak, mint a politikai vezetés egyik szükséges összetevőjére, ugyanakkor egyikőjük sem használja olyan mennyiségben a *great* (azaz fantasztikus, kiváló, nagyszerű, remek stb. – ellenőrizve az eredeti, angol kiadásokban) szót az Egyesült Államokra (vagy bármi másra), mint Trump. Reagan rendre fennkölt, de nem erőltetetten beszél az ország, a földrész és amerikai nép és foglalatossága (pl. tudomány stb.) kiválóságáról (pl. 70. o.), s egészen kivételesen/nek lát(tat)ja

⁵ Számtalanszor visszatérő motívum az anyagi tehetőség hangsúlyozás a könyvben, pl. „Gazdag vagyok. Úgy értem, *tényleg* nagyon gazdag vagyok.” (Trump 112. o.) – s ezt a kötet végén nettó vagyonának összehasonlításával szándékozik alátámasztani.

⁶ „Életem nagy részét demokrataként töltöttem.” – Reagan (in Schlapp 27. o.)

⁷ „Nagyszerű építési vállalkozó vagyok” (13. o.).

⁸ „Trump név egyike a legironikusabb márkaneveknek, amely világszerte egyet jelent a minőséggel és a kiválósággal” (13–14. o.).

az Egyesült Államok mint „utolsó mentővihar” célját a világban. Ennek alátámasztására szeretettel idéz ismert politikusoktól (pl. korábbi elnököktől) és politikai gondolkodóktól, valamint vallási vezetőktől, így 1980-as kampányszlogenje helyett többször használja pl. a „hegyen épült város” (John Winthrop Amerika-víziója, 56. o.) kifejezést, vagy világít rá, hogy az ország Istentől kapott sorsa a szabad világ vezetése, mely elől nem szabad elfutni (XII. Pius pápa, 58. o.). Reagan figyelemmel követte a közvélemény-kutatások eredményeit (pl. 64. o.), és nem támadta hazája politikusait, inkább csak összefoglalóan a „liberális kormányzás” hibáira hívta fel a figyelmet (pl. 174. o.), és így fogalmazott a fővárossal és az elittel kapcsolatban: „Washington a hóbortok és az egy hétfőt tartó szenzációk helyszíne” (155. o.).

DeSantis azonban, bár egészen rendkívülinek mutatja az Egyesült Államok alkotmányát és politikai rendszerét (melyhez idéz pl. az alapító atyáktól), tudatosan túlnyomórészt Floridáról (otthonáról), annak helységeiről (pl. Dunedinről, 28. o.) és állampolgáiról írja elismerően, hogy *great*, és csak kisebb mértékben az Egyesült Államokról (pl. 16. o.). DeSantisnak e lokálpatriotizmusa az utolsó fejezetben az ország floridásításának ötletéhez vezet, ami annyit tesz, hogy az egész országra kiterjesztené az állam nagyszerűségét (kormányzósága alatti kiváló teljesítését), vagyis a józan ész és az alapvető amerikai értékek bátor alkalmazását (307–308. o.). Trumphoz hasonlóan elveti a közvélemény-kutatások követését, ehelyett folyamatos támadóállást foglal el és harcol az „inkompetens” politikai és vállalati elittel (14. o.), kiváltképp a washingtoni „mocsár”-ral szemben (72. o.) – nem véletlen, hogy míg Trump „harcos”-nak tartja magát, ekként nevezi DeSantist is, aki szerinte „kiváló kormányzója lehetne Floridának” (in DeSantis 112. o.).

Reagan, Trump és DeSantis politikai programjai a kötetekben a következők:

Belpolitika: míg Trumpnak ezzel kapcsolatban nincs meglátása a könyvében, addig Reagan a Republikánus Párt reformját követően a kormány működésének hatékonyabbá tételét (bürokrácia, pazarlások lefaragását) és az alapvető jogkörök állami kézbe való visszahelyezését célozza meg, amik DeSantis elképzelésével is összhangban állnak, mind Florida, mind az ország szintjén. Reagan mindemellett tiltaná a szövetségi pénzek politikai érdekképviseleti célokra való felhasználását. DeSantis pedig a kongresszusi mandátumújítást vizsgálná felül szövetségi szinten, helyi szinten pedig a választások integritását, a kormányzat

felelősségének biztosítását és a bírói aktivizmus befejezését érné el.

Külpolitika: Reagannek bel- és külpolitikai célját egyaránt jelentette a szocializmus elleni harc, mely motívum csak DeSantis esetében jelent meg. Ugyanakkor Oroszország és Kína ellenségképe valamennyiük szemében él (Trumpéban kevésbé); Izraelt mindannyian szövetségesnek tartják; Tajvan szabadságát Reagan és DeSantis támogatja. Mindhárman szükségesnek tartják a látványos haderőfejlesztést, a fegyverkezést, a határozott külpolitikai fellépést, de a haderő bevetését csak szükség esetén támogatnák. Reagan a nemzetközi támogatások észszerűsítésén és a rádióállomások fenntartásán is dolgozott. Miközben Kambodzsát és Dél-Vietnámot ellátta fegyverekkel, lőszerrel, és a Panama-csatorna szerződésének rendezését célul tűzte ki, addig Afrika szarva és a latin-amerikai országok szovjetizálásának megakadályozása foglalkoztatta, a túlzott beavatkozástól óvakodva. Trump a külpolitika „haszonnal kecsegtető” végét ragadná meg, és gyakorlatilag védelmi pénzt szedne Szaúd-Arábiától, Németországtól, Japántól és Dél-Koreától azok katonai védelméért cserébe; Iránnal új nukleáris megállapodást kötne; Kínával (és Japánnal) pedig felülvizsgálná az Egyesült Államok kereskedelmi kapcsolatait/megállapodásait.

Gazdaság: e kereskedelmi reform révén Trump újjáépítené az amerikai ipart, visszahozna gyártási tevékenységeket Japánból, Kínából, Mexikóból, hogy munkahelyeket teremtsen és csökkentse a munkanélküliséget. Bár más úton, de Reagan és DeSantis is növelné a foglalkoztatást. Mindhárman csökkentenék az államadóságot (Reagan és DeSantis az állami kiadásokat is taglalja), az adókat (Trump szerint jelenleg a gazdagokat részesítik előnyben) és ösztönöznék a vállalkozásokat (Trump pl. szabályozáscsökkentéssel az építőiparban). Trump ezek mellett infrastrukturális fejlesztésbe kezdene (utak, repterek, villamosenergia-hálózat). Reagan az amerikai történelem egyik legmagasabb inflációjával küzdött meg sikeresen, amivel sok pénzt takarított meg a háztartásoknak. Célja volt még a mezőgazdaság támogatása és a magántulajdonhoz való jog megerősítése. DeSantis bírálja a nagyvállalatokat, főleg ideológiai kiállásuk miatt.

Szociális háló: ennek reformja mindhármujuk célja, kiváltképp a veteránok támogatása (munkaerőpiaci, egészségügyi stb.). Reagan és Trump a nyugdíjrendszer reformjára is kitér.

Egészségügy: mindhárman szükségesnek tartják a reformját. Trump és DeSantis bírálják az

ObamaCare-t, ezért Trump a társadalombiztosítók versenyét ösztönözné. (DeSantis helyi reformja volt a szövetségi COVID-19-járványintézkedések felülvizsgálása.)

Oktatás: mindhárman szükségesnek tartják a reformját. Reagan a hatalmat egységesen a szülők és a tanárok kezébe adná, DeSantis viszont a szülőket támogatná a tanárok (vagy pedagógus-szakszervezetek) ellenében, hogy (és ezzel egyetértenek Trumpgal) az iskolákból kizárják a progresszív ideológiák terjedését. Abban is egyetértenek, hogy az iskolaválasztékot bővíteni kell, és szabaddá kell tenni az iskolaválasztást. Ehhez tandíjtámogatást, ösztöndíjakat stb. kell létrehozni – ezt Reagan is javasolta (pl. adójóváírást, utalványrendszert) – vagy a diákhitelrendszert kell felülvizsgálni (Trump). Trump bírálja az alaptantervet, fegyelmet vinne az iskolákba, és állami-helyi szintre vinné az oktatással kapcsolatos kérdéseket; DeSantis pedig meghonosítaná a hatékony állampolgári ismeretek oktatását (Floridában megtörtént). Reagan felülvizsgálná az iskolabusz-rendszert, és más eszközzel csökkentené a szegregációt.

Közrend: megerősítését, a rendőrség támogatását mindhárman célul tűzték ki. Reagan az igazságszolgáltatás átalakításáig is elment.

Bevándorlás: bár Reagan ezzel kapcsolatban 1986-ban aláírta a *Bevándorlási reform és ellenőrzési törvényt* (in DeSantis 82. o.), e kötetben nem jelent meg. Trump és DeSantis célul tűzik ki az illegális bevándorlás megfékezését: Trump fal építésével az amerikai-mexikói határon, az országban illegálisan tartózkodók kitoloncolásával (ebben DeSantis egyetért), a születés jogán járó állampolgárság megszüntetésével; DeSantis menedékvárosok betiltásával, a sokszínűségi lottó és a lánbevándorlás megszüntetésével, valamint kongresszusi képviselőként küzdött *Gang of Eight-törvényjavaslat* ellen.

Keresztény vallás: mindhárman fontosnak tartják a keresztény vallást és annak szabad gyakorlását, de ezen túlmenően Reagan támogatta az imádság bevezetését az oktatásba, és ellenezte az abortuszt.

Energia, környezet: Reagan célul tűzte ki az energiaellátás biztosítását, de idejében a környezetvédelem külön pontként nem szerepelt, miközben Trump és DeSantis kvázi elutasítják azt (Trump üres fecsegésnek tartja, DeSantis szerint pedig a környezeti, társadalmi és vállalati kormányzás csak a nagyvállalatok érdekeit képviseli). Ekként Trump fontosnak tartja amerikai kőolajkitermelés lehetőségeinek megteremtését, s ezzel egyidejűleg a „gazdaságilag értelmetlen” napelemek és a tájképet

elrontó szélmalomok elutasítását. DeSantis támogatja Florida vizeinek karbantartását-védelmét és a hurrikánok áldozatainak megsegítését.

Egyebek: Reagan viszonya a médiával nehezen megfogható: nem szidalmazza, de úgy tartja, hogy időnként ki kell javítani, s hogy sokszor baloldali kampányok élvezik annak támogatását (176. o.). Trump és DeSantis erősen bírálja a médiát; emellett támogatja a fegyvertartást és a nők egyenjogúságát (Trump vállalatainál nők magas pozíciókba ültetésével; DeSantis a női sportolók melletti, transznőkkel szembeni hivatalos, politikai kiállásával).

Következtetések

Az idei elnökválasztási kampányban egyre több republikánus hívta fel a figyelmet a Reagan és Trump közötti hasonlóságokra: „erős és szókimondó” vezetőik, akik „rendkívüli módon” kerültek a Fehér Háza, és „azon okból tűntek ki, hogy elmondták az amerikaiaknak az igazat” (Pence 2024, 16. o.). A washingtoni elit „kinevette”, „mellőzte”, „ostobának” tartotta őket, és nem látta többnek „mint életük késői szakaszában politikai pályára lépett hírességeket” (ibid). Trump mostani beszédei akarva-akaratlanul „utánozzák Reagannek az amerikaiakhoz fűző tagadhatatlan rokonszenvét”, és „Reagan, akárcsak Trump, belátta, hogy mennyire fontos más nemzetekkel erőpozícióból, és nem az érzelmekre hallgatva tárgyalni” (Walton 2024, 285. o.). Ráadásul „Reagan árgus szemekkel figyelte a médiát, és Trumphoz hasonlóan igyekezett elkerülni annak torzító hatását, és közvetlenül kommunikálni az amerikai néppel” (287. o.). Trump első elnöksége alatt, „Reagan példáját követve, drámai mértékben csökkentette az állami szabályozást és az adókat, valamint megerősítette a katonaságot” (Meadows 2024, 251. o.); ekképpen „A konzervatív mozgalom ma Amerikában a Trump elnök reagani intézkedéseinek megőrzéséért és kiterjesztéséért folytatott küzdelmet jelenti” (253. o.).

Azonban, ahogyan elemzésünkben láthattuk, valójában a két férfi közlési stílusa teljesen eltér egymástól (még az adatok közlése és a hivatkozás terén is, ahol inkább kapcsolódik össze Reagan és DeSantis). Trump őszinteségének és szándékai tisztaságának megítélését pedig nehezítik ellentmondásos megfogalmazásai. Pl. „Egy nagy falat építenék. Nálam jobban senki sem épít falakat, nekem elhihetik, ráadásul igen olcsón fogom ezt tenni. Egy nagy falat fogok felhúzni a déli határainkon, amit majd Mexikóval fogok kifizettetni.” (42. o.) – mivel

sokszor hivatkozik építőipari nagyszerűségére, vagyónára (ld. korábbi lábjegyzetek) és a dolgok gazdasági megtérülésére, e kijelentésével felmerül, hogy vajon miért nem építi meg a falat ingyen, de az is, hogy ha úgyszólván Mexikónak kell kifizetnie, akkor miért lesz olcsó beruházás. Vagy pl. megengedheti magának és alkalmazottjainak a világ legjobb egészségügyi ellátását (103. o.), de amikor az alkalmazottak egészségbiztosításának feltételeiről tárgyal, „rendszerint minden államban egy ajánlattevő van csak” (108. o.) – vagyis érthetetlen, hogy akkor az alkalmazottak a legjobb biztosítást kapják-e, vagy az egyetlen lehetségest. Vagy pl. a gazdagokról és az őket előnyben részesítő adórendszerrel rendre úgy fogalmaz, mintha ő nem tartozna közéjük, pedig e rendszert kihasználva 2016-ban és 2017-ben csak 750 dollár jövedelemadó fizetett (New York Times 2020c). (Vele ellentétben Reagan és DeSantis kijelentései egyértelműek.)

Reagan és Trump életútja és politikai karrierje is számos ponton különbözik: a közös bennük, hogy miután más szférában váltak sikeressé, a 70-es évek elején lett belőlük amerikai elnök (Reagan életútja, hozott értékei DeSantiséval inkább párhuzamba állíthatók), amelynek eléréséhez sikeresen használták a *(Let's) Make America Great Again* szlogent – mely eredetileg Reagan szófordulata volt, de nem mint ha ő nem idézett volna korábbi elnököktől és másoktól beszédeiben. Mindenesetre Trump többször „újrahasznosította” szlogenjeiben és könyveiben a kifejezést, majd DeSantis „franchise”-zá tette. Hogy Trump akarva vagy akaratlanul utánozta-e Reagan hozzáállását (is) az amerikai néphez, nehezebben megválaszolható, hiszen míg Trump szenvedélyes hazafinak tartja magát (ami automatikusan rokonszenvet jelez honfitársaival), addig – saját bevallása szerint – szeret korábbi elnököktől olvasni, inspirálódni, és úgy látja, hogy Amerika Reagan idején váltotta be legutóbb a hozzáfűzött reményeket. Meadows (2024) segít eldönteni a kérdést, amikor azt írja, hogy Trump első elnöksége alatt Reagan példáját követte az állami szabályozás, az adózás és a katonaság terén. Sőt, odáig megy, hogy a kortárs amerikai konzervativizmust Trump programja képviseli, ami azonban egyet jelent a reagan politikai lemásolásával és kiterjesztésével. Vagyis az Újra nagygyá tesszük Amerikát nem pusztán a szlogen, hanem az általa korábban fémjelzett program duplikációja is egyben. Nem túl jó másolat azonban – ha megjegyezhetjük –, hiszen a szemlében (és a kötetben is) láthatjuk, hogy Trump oly elnagyoltan és szellősen fogalmazza meg programját, hogy az

többnyire csak egyes témakörökben egyezik Reaganéval. (Vele ellentétben Reagan és DeSantis konkrétumokban gondolkodik.) Abban persze Waltonnak (2024) igaza van – ahogyan az elemzésben rávilágítottunk –, hogy Reagan és Trump is támogatja a haderőfejlesztést és a határozott fellépést, de Trump hitelességét a fegyveletről és a katonaságról alkotott valamennyi elképzelésében aláassa, hogy ő maga ötször menekült el a besorozástól (Alfaro 2018).

Ekképpen elemzésünk végső következtetése – a három kötetten végzett összehasonlító szemle alapján –, hogy a Reagan és Trump közötti párhuzamok ingatagok és számszerűleg is kevesek, amit az is mutat, hogy legalább ennyi hasonlóság fellelhető Reagan vagy Trump és DeSantis politikai (élet)útja és programja közt, különösen, hogy mindhárman republikánusok és keresztények. A hármujuk közt fennálló különbségek azonban nem kérdőjelezik meg leghűbb hazafi érzéseiket, sem legjobb politikai szándékukat, miszerint céljuk Amerikát (vagy Floridát) újra nagygyá tenni. S mivel láthattuk, hogy az amerikai élet nagyszerűségéről, az ország kiválóságáról és rendkívüliségéről szőtt gondolatok valójában pártatlanok és egyidősek az amerikai alkotmánnyal, elmondható, hogy az amerikai nagyság az ottani kultúrában gyökerezik, ezért alapvetően nem meglepő az erre való hivatkozás a politikai kampányokban. Ugyanakkor a Reagan – Trump közötti vélt hasonlóságok erőltetett (republikánus) hangsúlyozása és „csomagajánlata” (ugyanaz a program ugyanabban a szlogenben) inkább arra enged következtetni, hogy a Trump-kampány kevésbé a kulturális meghatározottságra, mint inkább Reagan hírnevének (és az azzal összekapcsolódó pozitív társadalmi beállítottságnak) a farvizén való elnöki székre jutásra épített (DeSantis pedig valószínűleg Trump hírnevét próbálta kihasználni ugyanezen okból, erre utalásokat ld. a könyvben, pl. amikor Trump támogatását kérte kampányához, 112. o.)

Ezen okokból a tanulmány legfőbb korlátja a szövegadatbázisban és a mintában leledzik. Eredeti, angol nyelvű, Egyesült Államokban megjelent művek vizsgálata esetén a minta, és ekként a következtetés is más lett volna. Ugyanakkor ez egy megfelelő kísérlet volt az összehasonlító könyvszemle működésének bemutatására. Érdemes volna a jövőben más mintával újrapróbálni (pl. a panorámában latolgatott Reagan – Obama vagy Reagan – Harris párosokkal), valamint a *Make America Great Again* szókapcsolatról különálló szlogenelemzést végezni.

Irodalomjegyzék

- Ld. a 106 forrást tartalmazó szövegadatbázist.
Továbbá:
- Alfaro, Mariana 2018. december 26. Donald Trump avoided the military draft 5 times, but it wasn't uncommon for young men from influential families to do so during the Vietnam War. *Business Insider*. <https://www.businessinsider.com/donald-trump-avoided-the-military-draft-which-was-common-at-the-time-vietnam-war-2018-12>
- Alter, Alexandra – Harris, Elizabeth A. 2020. November 15. Readers Have Been Eagerly Waiting for Barack Obama's New Memoir. Struggling Booksellers Have, Too. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2020/11/15/books/barack-obama-promised-land-memoir-publishing-bookstores.html>
- Amerika Haus é.n. *U.S. Presidential Election 2024*. <https://www.amerikahaus.de/en/us-elections-2024>
- Arcanum é.n. *Amerikai Egyesült Államok*. <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1992-D18D/a-vilag-hadseregei-EBEC/amerikai-egyesult-allamok-EBF4/>
- Badó Artilla 1997 Bevezetés az USA jogrendszerébe. Szegedi Tudományegyetem. Acta Universitatis Szegediensis De Attila József Nominatae. *Acta Juridica et Politica*. http://digit.bibl.u-szeged.hu/00000/00051/00239/juridpol_052_fasc_001.pdf
- Ballotpedia 2024a *Presidential candidates, 2024*. https://ballotpedia.org/Presidential_candidates,_2024
- Ballotpedia 2024b *Presidential campaign logos and slogans, 2024*. https://ballotpedia.org/Presidential_campaign_logos_and_slogans,_2024
- Budryk, Zack 2020. November 18. Barack Obama memoir tops Michelle's in first-day sales. *The Hill*. <https://thehill.com/blogs/in-the-know/in-the-know/526599-barack-obama-memoir-tops-michelles-in-first-day-sales/>
- Bukzspan, Daniel 2016. május 16. Make Your Coffee Table Great Again. Here's All of the Books Coming Out About Trump. *Fortune*. <https://fortune.com/2016/05/26/books-about-donald-trump/>
- Clinton, Bill – Patterson, James 2018 *Az elnök elrűnt*. Budapest: 21. Század Kiadó.
- Clinton, Bill – Patterson, James 2021 *Az elnök lánya*. Budapest: 21. Század Kiadó.
- Coppins, McKay 2015. November 12. Donald Trump's New Book To Debut Behind Ben Carson's On New York Times Bestseller List. *BuzzFeed News*. <https://www.buzzfeednews.com/article/mckaycoppins/donald-trumps-new-book-to-debut-behind-ben-carsons-on-new-yo>
- Covino, William A. 1998 *The Elements of Persuasion. The Elements of Composition Series*. Boston: Allyn & Bacon.
- Gupta, Kavya 2023. július 1. New Book Makes DeSantis A Millionaire. *Forbes*. <https://www.forbes.com/sites/kavyagupta/2023/07/01/new-book-makes-desantis-a-millionaire/>
- Harris, Elizabeth A. 2020. Szeptember 17. Obama's Memoir „A Promised Land” Coming in November. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2020/09/17/books/obama-memoir-a-promised-land.html>
- Harris, Kamala 2019 *THE TRUTHS WE HOLD*. US: Penguin.
- Horowitz, Jeff – Day, Chad 2016. május 18. Trump Says His Business Is Flourishing During Presidential Run. *Associated Press*. <http://www.elections.ap.org/content/trump-says-his-business-flourishing-presidential-run>
- Index 2024. október 28. Oroszország háborúja Ukrajnában – az Index hétfői hírösszefoglalója. Putyin hadserege nem kegyelmezett, egy fél ukrán várost tett a földdel egyenlővé. <https://index.hu/kulfold/2024/10/28/haboru-rosz-ukran-konfliktus-kijev-moszkva-volodimir-zelenszkij-vlagyimir-putyin-nato-europai-unio/>
- Italie, Hillel 2020. November 24. Obama memoir sells a record 1.7 million copies in first week. *ABC News*. https://abcnews4.com/news/entertainment/obama-memoir-sells-a-record-17-million-copies-in-first-week?fbclid=IwY2xjawGR3GtleHRuA2FlbQIxMQABHYdQtNjnKs3s1uLeZOWdPSGaPD289GS6TuAcGXuuxun66p8ut7ti6OkCgg_aem_GPHGyfguwa2zxfJupCIZg
- Képes György 2021 *Az amerikai állammodell. Az Egyesült Államok alkotmányának alapelvei*. Eötvös Loránd Tudományegyetem. <https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/55836/Az%20amerikai%20%C3%A1llammodell.%20Az%20Egyes%20%C3%BClt%20%C3%81llamok%20alkotm%C3%A1ny%20%C3%A1nak%20alapelvei.pdf>

- LaPierre Jr., Wayne Robert 2024 *A konzervatívok baladnak előre*. In Matt Schlapp (szerk.) Ronald Reagan a CPAC-en – Mi győzünk, ők veszítenek (169–172. o.). Budapest: Alapjogokért Központ.
- Libri é.n. Barack Obama – Vakmerő remények. https://www.libri.hu/konyv/barack_obama.vakmero-remenyek.html
- Meadows, Mark Randall 2024 *A konzervatívizmus jövője*. In Matt Schlapp (szerk.) Ronald Reagan a CPAC-en – Mi győzünk, ők veszítenek (251–254. o.). Budapest: Alapjogokért Központ.
- Newman, Rick 2016. május 2. If book sales were votes, Donald Trump would be president. *Yahoo*. https://finance.yahoo.com/news/if-book-sales-were-votes--donald-trump-would-be-president-151742659.html?guce_referrer=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEub3JnLw&guce_referrer_sig=AQAAABWnmFX4XRb8fWjJzzyoYtwsBSqRd6y_RdgE1sYL_O-0PpgXyEUydOgyU0yuOwmkdzmUHA3JjLi5skDSkljgv2Eaez2CU4v2-6WgTtQcZ6IQW1Kx-S2wzolvsnogI5C4yzvReDZNYx1RLuuySAGQloeNTV3h8CJuK-HhJyRjzYP
- New York Times* 2020a. december 6. Combined Print & E-Book Nonfiction - Best Sellers - Books - Dec. 6, 2020 - The New York Times. <https://www.nytimes.com/books/best-sellers/2020/12/06/combined-print-and-e-book-nonfiction/>
- New York Times* 2020b. december 13. Combined Print & E-Book Nonfiction - Best Sellers - Books - Dec. 13, 2020 - The New York Times. <https://www.nytimes.com/books/best-sellers/2020/12/13/combined-print-and-e-book-nonfiction/>
- New York Times* 2020c. szeptember 27. Trump's Taxes Show Chronic Losses and Years of Income Tax Avoidance. <https://www.nytimes.com/interactive/2020/09/27/us/donald-trump-taxes.html>
- New York Times* 2024 The New York Times Bestsellers. <https://www.nytimes.com/books/best-sellers/>
- Pence, Mike 2024 „Eljött a választás ideje”: *A Beszéd, amely elindította a forradalmunkat*. In Matt Schlapp (szerk.) Ronald Reagan a CPAC-en – Mi győzünk, ők veszítenek (13–17. o.). Budapest: Alapjogokért Központ.
- Publishers Weekly 2020 Publishers Weekly Best-seller Lists. <https://www.publishersweekly.com/pw/nielsen/top100.html>
- Reagan, Ronald 1982 *The American Dream*. Reagan Foundation, 2020. szeptember 29. <https://www.reaganfoundation.org/programs-events/webcasts-and-podcasts/podcasts/words-to-live-by/the-american-dream/?srsId=AfmBOor01vgYlgNGPNgz04Sks-kOL9OGplh2kw9P5PdTAxpxiBVb9ebq>
- Saunders, Mark N. K. – Lewis, Philip – Thornhill, Adrian 2016 *Research methods for business students* (7th ed.). Harlow, UK: Pearson.
- Schwartz, Tony – Trump, Donald J. 2017 *Az üzletkötés művészete*. Budapest: Trivium Kiadó.
- Simai Mihály 2024. szeptember *Történelmi fordulópont? Az Egyesült Államok helyzete és útválasztása a globális rendszerben alapításának negyedezéves évfordulója előtt*. HUN-REN Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Világgazdasági Intézet. Műhelytanulmányok 152. (2024) 1-102.
- Trump, Donald J. – Kiyosaki, Robert T. 2007 *Miért szeretnénk, hogy gazdagodj*. Budapest: Bagolyvár Könyvkiadó.
- Trump, Donald J. – Kiyosaki, Robert T. 2012 *Midaszi érintés: miért gazdagodik néhány vállalkozó – és a többségük miért nem*. Budapest: Bagolyvár Könyvkiadó.
- Trump, Donald J. – McIver, Meredith 2016 *Gondoldj győztesként!* Budapest: Trivium Kiadó.
- Trump, Melania 2024 *Melania*. US: Skyhorse.
- Világgazdaság* 2024. október 28. Az izraeli háború 388. napja – Izrael már tudja, hogyan támad vissza Irán – kész a haditer. <https://www.vg.hu/kozelet/2024/10/izrael-haboru-iran-visszatamad-haditer>
- Walton, Bill 2024 *A ránk váró világnézeti küzdelmek*. In Matt Schlapp (szerk.) Ronald Reagan a CPAC-en – Mi győzünk, ők veszítenek (258–288. o.). Budapest: Alapjogokért Központ.
- Wikipedia é.n. *Donald Trump*. https://hu.wikipedia.org/wiki/Donald_Trump
- United States Studies Center 2019. május 22. *Reagan: 'Making America great' the first time*. <https://www.ussc.edu.au/reagan-making-america-great-the-first-time>
- XII. Pius pápa és Rooseveltnök levelezése 1939–1945. 1947 Budapest: Élet.
- Zanker, Bill – Trump, Donald J. 2012 *Gondoldj nagyban és csapj oda keményen*. Budapest: Pongor Publishing.

Mellékletek

1. melléklet: Szövegadatbázis (saját munka, 2024)

Elnök(jelölt)	Szerző(k)	Év	Cím	Kiadó
1. George Washington (1732–1799)	Sparks, Járed	1872	Washington élete	Pest: Ráth
	Lázár Gyula	1872	Washington: élet- és jellemrajz Irving, Bancroft s mások nyomán	Budapest: Heckenast
	Schmidt, Ferdinand	1884	Washington György: életkép	Budapest: Révai
	Ambrozovicsné-Meszlényi Ilona	1898	Washington élete	Budapest: Singer – Wolfner
	Albus, Harry	1962	Az amerikai mogyoró-ember: dr. Carver Washington György története	Winnipeg: Új Élet
	Hahner Péter	1991	Így élt Washington	Budapest: Móra
2. John Adams (1735–1826)	Adams, John	1913	Az oktatás alapelvei	Budapest: Universum Nyomda
3. Thomas Jefferson (1743–1826)	Adams, Henry	1986	Thomas Jefferson első elnöksége, 1801-1805: Fejezetek az Amerikai Egyesült Államok történetéből	Budapest: Európa
	Hahner Péter	1998	Thomas Jefferson és a francia forradalom	Budapest: Osiris
4. James Madison (1751–1836)	Hamilton, Alexander – Madison, James – Jay, John	1998	A föderalista: értekezések az amerikai alkotmányról	Budapest: Európa
15. James Buchanan (1791–1868)	Buchanan, James M.	1992	Piac, állam, alkotmányosság: válogatott tanulmányok	Budapest: Közgazd. és Jogi Kvk.
16. Abraham Lincoln (1809–1865)	Óry Tamás	1912	A rabszolgák felszabadítója	Budapest: Hornyánszky Ny.
	Lajtor László	1935	Két történelmi portré: Engels Frigyes – Lincoln Ábrahám	Budapest: Stolte
	Sós Endre – Vámos Magda	1964	Lincoln	Budapest: Magvető
	Zhoř, Antonín	1964	A becsületes Abe: Lincoln Ábrahám, a rabszolgák felszabadítója életének története: 1809-1865	Pozsony: Slov. vyd. krásnej lit.
	Sandburg, Carl	1965	Abraham Lincoln	Budapest: Gondolat Kiadó
	O'Reilly, Bill – Dugard, Martin	2013	Lincoln: a merénylet, amely örökre megváltoztatta Amerikát	Budapest: HVG Kv.
	Ludwig, Emil	2019	Lincoln	Budaörs: Digi-Book Mo.
	28. Woodrow Wilson (1856–1924)	Bródy Béla – Magyar Lajos	1919	Wilson beszédei és üzenetei a háborúról, békéről és a népek szövetségéről
Woodrow Wilson		1920	Az új szabadság: felhívás a népek nemes energiáinak felszabadítására	Budapest: Révai

	ifj. Boér Elek	1934	Roosevelt kísérlete	Szeged: Városi Ny.
	Cs. Szabó László	1935	Franklin Delano Roosevelt	Budapest: Válasz
	Theiss Ede	1938	Franklin D. Roosevelt gazdaság-politikája	Budapest: Stádium Ny.
	Hitler, Adolf	1941	Adolf Hitler vezér és birodalmi kancellár 1941 december 11.-én a Birodalmi Gyűlésen Franklin D. Roosevelt háborús felelősségéről mondott beszéde.	Budapest: Centrum
	Gayda, Virginio	1941	Roosevelt félrevezette népét: adatok az észak-amerikai bellicizmushoz	Roma: Novissima
	Roosevelt, Franklin D.	1947	Harc a máért	Budapest: Studio
	Roosevelt, Elliot	1947	Apám így látta	Budapest: Dante
	Jakovlev, N. N.	1967	Franklin Delano Roosevelt	Budapest: Kossuth Kiadó
	Cs. Szabó László	1985	Franklin Delano Roosevelt	Budapest: Magvető
	Sherwood, Robert E.	1989	Roosevelt és Hopkins	Budapest: Magvető
	Taylor, A. J. P.	1998	A háború urai: Mussolini, Hitler, Churchill, Sztálin, Roosevelt és Japán névtelen hadvezérei	Budapest: Scolar
	Andor László	1999	Roosevelt	Budapest: Pannonica
	P. Adams (Bedő Ádám)	2012	A Roosevelt-dossier	E-book Könyvház és K.
	Meacham, Jon	2018	Franklin és Winston: egy nagy ívű barátság bensőséges története	Budapest: Park
	Ludwig, Emil	2019	Roosevelt	Budaörs: Digi-Book Mo. K.
	Sebess, Pedro	2020	Így dőlt el Magyarország sorsa: három eltérő elképzelés a háború utáni világrendről: Sztálin, Churchill és Roosevelt	Budapest: Gondolat
	Szabó László	2021	Franklin Delano Roosevelt	Budapest: MMA K.
	Snégaroff, Thomas	2022	Putzi: Hitler zongoristája, majd Roosevelt elnöki tanácsadója	Budapest: Európa
32. Franklin D. Roosevelt (1882–1945)	Baumier, Jean	1951	Hitlertől Trumanig	Budapest: Szikra
	Láng Imre	1995	Az Egyesült Államok története 1945 után: a Truman-korszak	Budapest: Universitas
34. Dwight D. Eisenhower (1890–1969)	Eisenhower, Dwight D.	1982	Keresztes háború Európában	Budapest: Zrínyi

	Gromiko, Anatolij	1970	Kennedy elnök 1036 napja	Budapest: Gondolat Kiadó
	Nagy László	1977	John F. Kennedy: Illúziók és valóság	Budapest: Kossuth
	Garrison, Jim	1992	JFK: gyilkosok nyomában	Budapest; Los Angeles
	Kennedy, John F.	2002	John F. Kennedy és Nyikita Sz. Hruscsov levelezése a kubai rakétaválság alatt	Szeged: JATEPress
	Nemere István	2003	A Kennedy-gyilkosság rejtélye: tettek, tények, találgatások	Gyöngyös: Pallas
	Dallek, Robert	2004	Befejezetlen élet: John F. Kennedy, 1917-1963	Budapest: Gabo
35. John F. Kennedy (1917–1963)	Smith, Sally Bedell	2006	Hatalom és tisztesség: Jackie és JFK titkos magánélete a Fehér Házban	Budapest: Jokerex
	Waldron, Lamar	2015	A Kennedy-gyilkosság elhallgatott története: a 20. század bünténye az új adatok fényében	Budapest: Akad. K.
	Kövesi Klimsch Péter	2019	A bankok hiteltrükkjének leleplezése és összefüggése J. F. Kennedy kivégzésével	Budapest: Kövesi Klimsch P.
	Logevall, Frederik	2022	JFK: a fiú, aki Amerika nagy évszázadával nőtt fel, 1917-1956: [a fiatalok évei]	Pécs: Alexandra
	Fekete Rajmund	2023	Az amerikai álom (vége): John F. Kennedy	Budapest: Közép- és Kelet-európai Tört. és Társ. Kutatásáért Alapítvány: Kommunizmuskut. Int.
	Avar János	1969	Nixon a Fehér Házban	Budapest: Kossuth Kiadó
	Vajda Péter	1972	Nixon	Budapest: Kossuth Kiadó
37. Richard Nixon (1913–1994)	Nixon, Richard	1973	Richard Nixon elnök jelentése a kongresszusnak az Amerikai Egyesült Államok 1970-es évekre szóló külpolitikájáról	Budapest: M. Néphadsereg Vezérkara 2. Csoportfőnökség
	Krogh, Egil – Krogh, Matthew	2023	A Fehér Ház vízvezeték-szerelői: a Watergate-hez vezető, és Nixon elnökségének sorsát megpecsételő 7 hét	Budapest: Gabo
38. Gerald Ford (1913–2006)	Updike, John	2022	Emlékek Gerald Ford elnökségéről	Budapest: 21. Század Kiadó
39. Jimmy Carter (b. 1924)	Avar János	1976	Carter útja a Fehér Házba	Budapest: Kossuth Kiadó
	Carter, Jimmy	2016	Teljes élet: visszatekintés 90 évesen	Budapest: Partvonal

40. Ronald Reagan (1911–2004)	Avar János	1981	A 40. elnök	Budapest: Kossuth Kiadó
	Avar János	1988	Az Elnök szerepében Ronald Reagan	Budapest: Magvető Kiadó
	Reagan, Nancy	1990	Most rajtam a sor: Nancy Reagan visszaemlékezései	Budapest: Téka: Textura
	O’Sullivan, John	2010	Az elnök, a pápa és a miniszterelnök	Budapest: Helikon: Heti Válasz
	Schmidt Mária (szerk.)	2011	Egy vidéki srác a gonosz birodalma ellen: Ronald Reagan, 1911-2004	Budapest: XX. Század Int.
	Reagan, Ronald	2014	Egy amerikai élet	Budapest: Antall J. Tudásközp.
	Fischer, Beth A.	2017	Reagan külpolitikai fordulata: a hidegháború vége	Budapest: Antall J. Tudásközp.
	Aldous, Richard	2019	Reagan és Thatcher: egy különleges kapcsolat	Budapest: Antall J. Tudásközp.
	Reagan, Ronald	2020	Az abortusz és a nemzet lelkiismerete	Keszthely
	Rosebush, James	2021	A valódi Reagan: mi tette nagygyá Ronald Reagant, és miért fontos ez?	Budapest: Antall J. Tudásközp.
41. George H. W. Bush (1924–2018)	Schlapp, Matt (szerk.)	2024	Ronald Reagan a CPAC-en – Mi győzünk, ők veszítenek	Budapest: Jogállam és Igazság Nonprofit Kft.
	Bush, George – Gold, Victor	1989	Előre tekintve! – George Bush önéletrajza	Budapest: Széchenyi Kiadó Kft.
	Schmidt Mária (szerk.)	2012	Európa szerencséje: George H. W. Bush, az USA 41. elnöke	Budapest: XX. Század Int.
	Bush, George – Scowcroft, Brent	2014	Átalakított világ	Budapest: Antall J. Tudásközp.
42. Bill Clinton (b. 1946)	Avar János	1989	George Bush: Út az elnökséghez	Budapest: Kossuth
	Clinton, Bill	2004	Életem 1-2	Budapest: Ulpius-ház
	Smith, Sally Bedell	2008	Párban a pályán: Bill és Hillary Clinton a Fehér Házban	Budapest: Athenaeum
43. George W. Bush (b. 1946)	Bush, George W.	2001	Utam a Fehér Házba	Budapest: Perfekt
	Laurent, Eric	2004	G. W. Bush titkos világa: barátok, vallás, hatalom	Budapest: Allprint
	Suskind, Ron	2004	A hűség ára: Paul O’Neill iskolája George W. Bush Fehér Házában	Budapest: Geopen
	Bush, George W.	2010	Döntési helyzetek	Budapest: Ulpius-ház
	Kuliffay Hanna	2013	Az igazság haszontalansága: George W. Bush második termínusa, 2004-2008	Budapest: Valkóczy J.
	Bokor Pál	2008	Barack Obama szupersztár	Budapest: Atlantic Press Kiadó
44. Barack Obama (b. 1961)	Mendell, David	2008	Obama – Az ígérettől a hatalomig	Budapest: Alexandra Kiadó
	Obama, Barack	2008	Vakmerő remények – Gondolatok az amerikai álom újraélesztéséről	Budapest: Cor Leonis
	Libert, Barry – Faulk, Rick	2009	Obama – A kampányról üzletembereknek	Budapest: Akadémiai Kiadó
	Bokor Pál	2010	Obama – Az út Honolulutól a Fehér Házig, és mindig tovább...	Budapest: Atlantic Press Kiadó
	-	2019	Barack Obama inspiráló gondolatai	Budapest: HVG Könyvek kiadó
	Obama, Barack	2020	Egy ígéret földje – Elnöki memoár I.	Budapest: HVG Könyvek kiadó

	D'Antonio, Michael	2016	Soha nem elég (Donald Trump - Küzdelem a sikerért)	Budapest: Trivium Kiadó
	Trump, Donald J.	2017	Great Again – Újra nagyvá tesszük Amerikát	Budapest: Európa Könyvkiadó
	Comey, James	2018	Magasabb rendű hűség: az FBI leváltott igazgatójának döbbenetes vallomása Trump Amerikájáról	Pécs: Alexandra
	Isikoff, Michael – Corn, David	2018	Orosz rulett: Putyin Amerika ellen vívott háborúja és Donald Trump megválasztásának titkos története	Pécs: Alexandra
	Trump, Ivana	2018	Így éltünk mi – A Trump család sikerének titka	Budapest: Partvonal Könyvkiadó
	Wolff, Michael	2018	Tűz és düh – Trump a Fehér Házban	Budapest: Athenaeum
	Woodward, Bob	2018	Félelem – Trump a Fehér Házban	Budapest: Gabo Kiadó
45. Donald Trump (b. 1946)	Brands, Hal	2019	Amerika nagystratégiája a Trump-korszakban	Budapest: Pallas Athéné Kvk.
	Corsi, Jerome R.	2019	A Deep State legyőzése: háború az árnyékállam ellen Trump elnök védelmében	Budapest: Patmos Records
	Trump, Mary L.	2020	Túl sok és sosem elég – Avagy hogyan teremtette meg a családom a világ legveszélyesebb emberét	Budapest: Scolar Kiadó
	Byrne, Patrick M.	2021	A nagy választási csalás: az ellopott szavazás egy nem Trump-szavazó szemszögéből (avagy miért veszített Donald Trump, és mit mondjunk azoknak, akik kételkednek a 2020-as amerikai elnökválasztás jogszerűségében)	Budapest: Pannónia Ny.
	Lockwood, Ingersoll	2021	Az utolsó elnök. Az időutazó Trump és a QAnon mozgalom. Az elmélet, amely felforgatta Amerikát.	Budapest: Angyali Menedék Kiadó
	Ewing Jr., David	2023	Tartaria – Donald Trump kódok	Budapest: PublishDrive
	Osnos, Evan	2020	Joe Biden – a normalitás embere	Budapest: Kossuth Kiadó
46. Joe Biden (b. 1942)	Biden, Joe	2021	Ígérd meg, Apa! – A remény, a megpróbáltatások és a céltudatosság esztendeje	Budapest: I.P.C. Könyvek Kft.
	Schreckinger, Ben	2022	A Biden család – Az elnök családjának ötven évig tartó útja a hatalomig	Budapest: Scolar Kiadó
Kamala Harris	Morain, Dan	2021	Kamala útja: egy amerikai élet	Budapest: Cor Leonis
Ron DeSantis	DeSantis, Ron	2024	A floridai woke-buster	Budapest: Alapjogokért Központ